

Formabontók sikere Hajdú-Biharban

Hajdúnánás, Pro Cultura Nonprofit Kft., 2012. április 28.

Sokszínű, változatos előadásokat ígért a program Hajdúnánáson. Valóban, akár a feldolgozott történeteket, akár a színpadi formákat tekintve rendkívül sokszínű produkciók kerültek színpadra. A klasszikus paravános díszlettől a játékból kibontakozó környezetig, a gépzeneától az élőben kevert diszkón át a hangszeres élőzenéig a gyerekszínházi számtalan lehetősége megjelent a színpadon.

Ez a nap úgy hozta, hogy azok a produkciók értek el igazán jó eredményt, azokat a csoportokat tudtuk a legjobb minősítéssel díjazni, akik valamiben mást akart, kísérletező színházi művészt mutattak (bár az is lehet, hogy még nem hibátlanul tették ezt).

A Kaláris csoport *Pánik a liftben* című előadása (rendező Szilágyiné Szabó Judit) egy panelház lépcsőházában játszódik, egy elakadt lift körül zajlanak az események. Felvillannak a ház lakói, ki-ki a saját problémájával, mániájával. Úgy választották meg a szerepeket, hogy minden gyermek a számára „testhezálló” figurája lehessen ennek a társasháznak. A történetük izgalmasnak ígérkezik, azonban a rendező a térhasználattal, a díszlettel nagyon erősen megkötötte a játékosok lehetőségeit. A szereplőket, kapcsolataikat, problémáikat csak felvillantották, de nem mutatták meg, nem tudták kijátszani a figurákat, a viszonyokat, a helyzeteket.

Ezen a napon több előadásra volt jellemző, hogy a csoportvezető nem bízott a jelzés értékű díszletek működésében, abban, hogy a gyerekek létezése a színpadon egyértelművé teszi a helyszínt, hogy díszlet nélkül is érvényessé válhat a játék. Ilyenné vált Móra Ferenc *Csicseri története* is a hajdúdorogi Kincskeresők feldolgozásában (rendező Benczéné Mátyási Katalin). A vidám, vicces mese kínálja magát a csoportvezetőknek, azonban a kevés játéklehetőség, a beszélgetésekre, a szövegekre épülő történet színpadra állítása játéktöltetést kíván. A csoport végigviszi a történetet a festett díszletek előtt, de hiányzik a játék. Megmaradnak a történetmesélés szintjén, pontosan leosztott mondatokkal, szabályos rendben színpadra állított gyerekekkel.

Még inkább uralta a színpadot a „rend”, és ezzel egyben a gyerekek mozgását, szabad játékát szinte teljesen lefojtotta az Aranyoskomédiások színpadképe. A háttérben két panelház képével és előtte szabályos rendben elhelyezett székekkel. *PÁMPAPAPÁM – a szeretet szárnyán* című előadásuk (rendező Molnárné Pelei Andrea) egy napjainkban mindennapos problémáról, a város sokaságában élők magányosságáról, a családokon belüli magányosságról szól. A téma, a gondolat, amiről beszélni szeretnének igen gondosan megkomponált szerkesztett játékot vagy életjátékot kíván. A csoport nem vállalta fel egyiket sem, így nagyrészt megmaradtak a „széken ülős”, színházi formánál, és a szövegekben sem mertek igazán mélyre ásni – csak a felszínt karcolgatták. Kissé cukormáz, nagy egymásra találásban, happy enddel fejezték be az éppen csak kibontakozó életképet. Játékuk többször is felvillant színpadilag érvényes pillanatokot, de ezeket nem játsszák ki, azonnal elengedik, vagy lefojtják egy rá következő, sokszor fölöslegesen magyarázó mondatral.

Még mindig a külsőségeknél, a színpadképnél maradván kell néhány szót szólni a Vásárhelyi komédiások előadásáról, az *Arthur király legendájáról*. A csoport nem kis energiát fordított a jelmezekre. Mindenkinek gyönyörű színes, selyemruhája van, a lányok igazán dekoratív hölgyek, a fiúk elegáns lovagok. Ám a történet megoldhatatlan számukra: a legenda egy gyerekszínházi produkció félórájában nem bogozható ki. A szereplők viszonyrendszere, a történet bonyolultsága, az összeesküvés, a megcsalás, a szerelmi gubancok nem követhetőek. Nem segíti a megértést a jelmez sem, hiszen sem színében, sem mintázatában nem törekszik a viszonyok, az egymáshoz tartozás megmutatására. A jelenetekben szépen felsorakozó résztvevők elmondják mondataikat, de nincs közöttük kapcsolat, hiányoznak az akciók, a viszonyok. A gyerekek számára láthatóan a szerelmi szál a legizgalmasabb, ezekben a részekben, mondatokban élénkül meg az arcuk. Érdemes lett volna csupán ezt kiemelni Arthur történetéből, és ebből kiindulva saját gondolataikat hozzátéve elkészíteni a csoport játékát.

Hasonlóan a szöveg uralta az egyéni ETKIKI csoport *Ördögváltozás Csikban* című előadását. Tamási Áron ördög-angyal konfliktuson alapuló fordulatos történetét a narrátorokkal és a díszlettel „legátolták”. A játékok csupán a mondottakat illusztrálták, az egyébként játszható helyzeteket nem megjelenítették, csupán elmesélték.

Éppen az ellenkezője érezhető a Pinokkiók Német Ervin *Morcogi vitézéből* készített előadásában, a *Jani álmában*. A csoport rengeteg energiával ugrik neki a történetnek, ami „játék a játékban” szerkezetű. Álom-játék, vagy játék-álom? Az energia, a játékkedv, a lendület elsöprő, de nem sikerült eldönteni, mi legyen a fő szál, honnan, hová akarnak eljutni, így aztán nem is alakul ki követhető történet a meséből. Itt

a csoportvezető erőteljesebb irányítása, rendezői szigora hiányzik, a csoport lehengerlő játékkedve uralkodik.

Hasonlóan hatalmas a játékkedve a debreceni Virágoknak. Az elsős kicsik *A három pillangó* történetét állították színpadra, Bessenyei Zoltán vezetésével. A gyerekek természetes közege a játék. A gyengécske történetet, kedves-bájosan játsszák el. Élvezik a színpadi létet, a játékot, már-már valóban felemelkednek, szállnak mint a pillangók. A rendező jó pedagógiai érzékkel nyúlt a csoporthoz és a történethez. Jékely Zoltán nagyon egyszerű meséjében csupán három virág és három pillangó szerepel. A színpadon azonban tíz picit játszik. Gyerekjátékkal indul az előadás, majd kialakulnak a szerepek, a lányok játsszák a virágokat és a pillangókat, az elutasítást és az egymáshoz ragaszkodást. A fiúk szerepe a mese végére tér vissza, mikor – a kispillangók végső kétségbeesésében – mint védelmező lapulevelek sietnek segítségül. A játékot, a nap kisütésével, vidám páros gyerekjátékkal zárják. Egyszerű, kedves, szívderítő játékot kapunk, amely éppen annyi, amennyit a gyerekek elbírnak.

Három olyan történettel találkoztunk ezen a napon, amely igen kedvelt a gyerekszínjátósok között, s bár könnyen hozzáférhetőek a forgatókönyvek, mégis sok problémát vet fel a színpadra állításuk. Elsőként láthattuk közülük a *Fájós fogú oroszlánt*, az Aranyoskák előadásában. Bálintné Bagdi Ibolya által színpadra állított feldolgozás koránt sem hibátlan. Ám megtaláltak valamit, amit Lázár Ervin meséiben mindig nehéz megoldani. Megtalálták azokat a pillanatok, amelyekbe játék, akció csempészhető. Nemcsak megtalálták, de meg is valósították. A gyerekek természetes, könnyed játéka jellemzi a produkciót. A kamaszkor nem feltétlenül a legalkalmasabb a Négyszögletű kerekerdő lakóinak megformálására, de a csoportban minden figura megtalálta a megfelelő szereplőt (és fordítva). Erre a játékra is jellemző volt, hogy nem akart többnek látszani, ezért még azt is elnézhetjük nekik, hogy az oroszlán érzelmi hullámai, a félelem, a harag, a büszkeség, az önsajnálát nem jelentek meg a színpadon, helyette energikus dühöngést kaptunk, különböző fokozatokban.

A második klasszikus történet a *Lúdas Matyi* volt, ezúttal a Kisfazekas Színjátós Csoport előadásában. Czipa Anna színpadképe is a már említett díszletekkel, a festett hátterekkel terhes. A játékban szerencsére nem ragaszkodnak a képekhez, így még inkább feleslegesek, sőt zavaróak is, amikor a játék nem feledteti el velünk jelenlétüket. A csoport saját maga énekel, ritmushangszerekkel dolgozik. Régen nem láttam ilyen élő, valóságos viszonyt Matyi és édesanyja között. Nem rohanják le a mese elejét, nem intézik el a léhűtő fiúcska vásárba indulását, anyja egyetlen vagyonával, a libákkal. Érezzük, hogy tétre megy Matyi számára a vásár. Meg kell mutatnia, hogy ő is való valamire. Azonban a tiszta színpadi létezés, az ötletek elfogynak, mire Matyi visszatér Döbrögre, hogy véghezvigye ígéretét. A játék innen egészen más szinten, térben is zavarosabban, ötletlenebb módon zajlik, és csak néhány akció erejéig kapaszkodunk vissza az előadás első részének minőségéhez.

A harmadik próbálkozás *A rátóti csikótojás* történetének előadása volt, a kokadi Gólyahír Színjátós Kör munkája. Guba Pál Tiborné olyan feldolgozást állított színpadra, amely megadta a lehetőséget a játékra. A csoportban játszó cigány gyerekek játéka színessé, ízessé teszi a mesét. Beleviszik a történetbe a maguk vidámságát, stílusát, ezzel élettel töltik fel a nehezen játszható történetet. A játékot átszövi a finom, intelligens humor a viszonyok megmutatásában, a szöveg és a gesztus szintjén egyaránt.

A következőkben négy feldolgozás rátalett valamire, ami működtetni képes az előadást. A hajdúdorogi Móka színjátós csoport *Furfangos Jankó* történetét állította színpadra. A tárgyak használatában már megjelenik náluk az ötlet (egy esernyő formájában), kár, hogy nem viszik végig, illetve hogy a többi kelleket nem találták ki ugyanezen a szinten. A szereplők játékára is ez a kettősség jellemző, néhol ötletes, életteli, néhol csak szövegmondás, lemozgás szintű, ütemtelen. És ez jellemző az előadás zenei aláfestésére. Énekelni tudó gyerekek, mégis több alkalommal a játék stílusától idegen gépzenét használnak. Az előadás azon pillanataiban, amikor minden együtt áll, megemelkedik a játék. A csoport Kárándiné Gurbán Edit vezetésével elindult egy úton, amin ha továbbmennek, a következő években értékes előadásokat várhatunk tőlük.

Más a helyzet a hajdúnánási Mákvirágokkal. Az Ádámné Balog Erika által vezetett apróságokból szinte kirobban a lefojtott játékkedv. *A hazudós egér* meséjét megjelenítő gyerekek élveznek minden színpadon töltött pillanatot. Náluk a csoportvezető biztonságra törekvése gátolta a játékot. A szertelen kis csapat asztalok mögé szorítva, vagy a színpad mögül figyelte néhány társa játékát. Bár nem könnyű feladat egy zsák bolhát színpadon irányítani, láttunk példákat idén is rá, hogy lehet. Minden adott ahhoz, hogy elmozduljanak a gyerekekre épülő, a szerepeket csak egyszerű jelzésekkel megmutató, de életteli játéktílus irányába.

Az Aranyhal Színjátós Kör *A büszke lány* című előadása (csoportvezető Petrus Lászlóné) dramaturgiai hibákkal terhelt, nincsenek megindokolva a történések, hiányoznak egyes játékötletek: fontos pillanato-

kat, történeteket akarnak elmondani bejátszott zenével, zeneszöveggel. Mégis: az előadás él, a közönség veszi. A gyerekek viszik játékukkal, kisugárzásokkal. Jó lenne látni tőlük egy olyan előadást, amibe saját ötleteiket építhetik bele, és ami erősebb dramaturgiai vázra épül. A csoport jóval több terhet bírna el – több játékot, kevesebb elmesélt elemet.

Nehéz vállalkozásba fog a rendező, amikor regényt akar színpadra állítani. Az Arany Gyermekszínpad, *Till Eulenspiegel* történetének bemutatásával igyekezett megugrani ezt az akadályt. Kis Klára csapatán érezhető, hogy Till története közel áll hozzájuk. Játékukat a saját élmények beépítése teszi működőképessé. Főként azok a pillanatok élnek, amelyekben a mondanivalót, a megjelenítést a gyerekekre bízta a rendező, és amikor nem gátolja őket a kellékek, díszletek használata. A főhős szerepét sokan kipróbálják a játék során, így egy közös hős képe bontakozhat ki. A szerepváltást egy sapka átadásával jelzik. Éppen elegendő jelzés a gyermekszínpadon. Kár, hogy másban nem elégedett meg a rendező ezzel a jelzésszinttel. Nagy erénye az előadásnak a néma befejezés: gyönyörű, gondolatébresztő, szívbemarkoló.

Végezetül három olyan előadás, amelyik újat, mást mutatott. A Csillagpor *A titok* című előadása többféle formát használ, több világot tesz egymás mellé. Játékuk a jövőben, a gépemberek világában játszódik – a klasszikus dramaturgia alapján. Egy érző gép születik a Földre, aki emiatt sehol nem találja helyét, míg rá nem talál az emberek, az érző lények egy csoportjára. Szücs Lászlóné és Lőrinczy Éva a gépies és a lelki világ egymás mellé állítását tűzte célul. Az erősen rendezői színjátszást árnyjátékos vetítéssel színesítették. A történetben fellelhetők átgondolatlanságok, néhol kicsit zavarba is hoz, de a gyerekek rendkívül figyelmezett, pontos játéka igen erős hatást kelt.

Egy sok vitára okot adó, szintén nem hibátlan, de fontos előadást hozott Bessenyei Zoltán Rock csoportja – kell-e, lehet-e, szabad-e erről, és így... *Péntektől hétfőig, avagy a teljes átalakulás* című előadásuk a kamaszok hétvégi bulizásainak veszélyeiről, a teljes elkallódásról szól. Egyetlen szót sem szólnak, előadásukban a zenéé, a mozgásé és a kellékként használ reklámszatyroké a főszerep. Rendkívül energikus örület a színpadon 12 percen. Az előadást a fiatalok zenéje festi alá szünet nélkül, a bulik hangerejében. A zenét az egyik játészó keveri élőben a színpadon mint lemezlovas. A diszkót, a csábítást, az erőszakot, a drogokat, a rosszulletet, egyik delíriumból a másikba zuhanást vágják az arcunkba mozgással, kommentár nélkül. Kezdjünk vele, amit tudunk!

A Mókaszín *Legerősebb állat* című előadása Tóthné Almási Zsuzsanna alkotása. Tiszta gyerekjáték. Mesefeldolgozás nagyokkal. Egyszerű jelrendszer, tiszta viszonyok, érthető képek, remek karakterek. A csoport igazi kulcsfigurája egy trombitás fiú. A mesét az ő játéka kíséri végig. A trombita hangaláfestése teszi igazán karakteressé a figurák mozgását, meghatározza a játék ütemét, hangulatát, és ha kell, akkor alázattal igazodik a játszókhoz. Méltóság és könnyedség a színpadon.

Dolmány Mária

„Miről maradtam le?”

Balatonboglár, Varga Béla Városi Kulturális Központ, 2012. április 28.

Volt pár pillanat, amiről derekasan lemaradtunk. A címben szereplő kérdés a Lengyeltótiból érkező Csalogány színjátszó csoport *Ébredés* című előadásában hangzik el, a játék utolsó mondataként. Jó kérdés, segített végiggondolni az el nem játszott, meg nem mutatott, át nem élt pillanatokot. A találkozó során akadt pár ilyen. Meg nem kapott, elszalasztott pillanatokot kérhetünk számon az említett előadáson, rendezte Kovács Milán, és a Boglári Játékszín *A farkas és a róka* című előadásában is, melyet Szendrődnyé Botka Krisztina rendezett. Szerencsére a szakmai megbeszélésen mindkét csoportvezetővel átbeszélhetjük mindezt.

A találkozón hat csoport előadását láttuk, s mindössze egy játék volt „konzerv”, előre és más által megírt színdarab, sajnos a rosszabbik formából, Devecseri László futószalagon gyártott mesejátékai közül az egyik, *A csodatévő fakéreg*. A síófoki Gézengúzok játészói birkóztak az anyaggal, tegyük hozzá, tisztességgel, de nehéz bármit is kezdeni egy túlírt, túlmagyarázó, beszédalapú és akciót teljesen nélkülöző mesejátékkal... Kristáné Soós Melinda csoportvezető rendezését, illetve a színdarabbal kapcsolatos problémarendszert a szakmain többé-kevésbé megbeszéljük.

Hogy miről nem maradtunk le? Például a kaposvári Parola csoport *Miért nincsen szárnyad?* című előadásáról. Egy szépen stilizált, vizuálisan jól kitalált, árnyjátékkal gazdagított előadás, élő effektekkel, szép és artikulált csoportos létezéssel, meséléssel. Kicsi gyerekek, mégis olyan koncentrációval éltek a színpadon, hogy nagykamasz színjátszók is megirigyelhetnék őket... Mészöly Miklós meséjét Ruchárd Mária csoportvezető dramatizálta, jó érzékkel.